Korvõielised
(*Compositae, Asteraceae*)

Toomas Kukk
tomkukk@gmail.com, tel 5189420

Esitluse kasutamine on lubatud isiklikul eesmärgil, taimede õppimisel ja määramisel. Esitluse osaline või täielik edastamine ja levitamine või muul moel kasutamine on viitamata ja autori loata keelatud

PÄRANDKOOSLUSTE KAITSE ÜHING

KIK
KESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

Korvõieliste, nagu kõikide taimede määramisel, on hädavajalik

vähemalt 20 x suurendusega luup

mitmesugust ja võimalikult erinevat kirjandust, määrajaid

võrdlusmaterjali (usaldusväärselt määratud herbaarium, fotod internetist jne)

püsivust ja head tahet :-)

kogemused tulevad aja jooksul, taimi määrates ja tundma õppides

keelõielised

korvõisikud ainult keelõitega,
keelõied viiehambalise tipuga
taimed enamasti piimmahlaga

putkõielised

korvõisikud kas ainult putk- või putk- ja keelõitega,
keelõied kolmehambalise tipuga
taimed enamasti piimmahlata

Keelõielised, lehed põhiliselt juurmised

tömbijuurene koeratubakas, *Crepis praemorsa*

seanupp, *Leontodon*

veishein, *Hypochoeris maculata*

lehed ja varred pehmekarvased suured taimed, lehed sageli punase keskrooga

põrsashein, *Hypochoeris radicata*

lehed karekarvased, varred paljad, väikeste soomusjate lehtdega - erinevus seanuppudest, kel kas varred-lehed paljad või karvased

Hypochoeris maculata, H. radicata

kare seanupp, *Leontodon hispidus*

Leontodon hispidus'e harunenud karvad

doonau seanupp, *L. hispidus* ssp. *danubialis*

sügisene seanupp, *Leontodon autumnalis*. Varrel mitu korvõisikut, lehed sulgjagused kuni terved

Võililll, *Taraxacum*. Sekt. *Ruderalia*, *Erythrosperma, Palustria*

Balti võililll, *Taraxacum balticum*

soo-võililll, *Taraxacum suecicum*

Ruderalia ja *Palustria* sektsiooni õisikute võrdlus

Kuidas eristada karutubakaid (*Pilosella*) hunditubakatest (*Hieracium*)?

õisikud harilikult sarikjas liitõisikus, seemnised kuni 2,5 mm pikkused

lehed terve servaga, selge leheroots puudub

suur osa liikidest moodustab maa-aluseid ja -pealseid võsundeid

liitõisik enamasti pöörisjas, seemnised 2,7-5 mm pikad

lehed hambulised, leheroots selgelt eristunud

taimed alati võsunditeta

"Puhtaid" karutubaka liike on Eestis 7:
liiv-karutubakas, *Pilosella echioides*
kõrge karutubakas, *Pilosella praealta*
pehmekarvane karutubakas, *Pilosella vaillantii*
äänisjärve karutubakas, *Pilosella onegensis*
punane karutubakas, *Pilosella aurantiaca* (metsistunult)
kõrv-karutubakas, *Pilosella lactucella*
harilik karutubakas, *Pilosella officinarum*

Hübridogeenseid liike on seni Eestis eristatud 18, seega kõik kokku 25 (Baltikumis 27)

Üksipi (1961) käsitluse järgi Eestis 71 liiki,
Schljakovi (1989) Venemaa Euroopa osa flooras ca 60,
Flora Europaea (Sell & West, 1976) – 32
Eesti taimestik (Kukk 1999) – 32

liiv-karutubakas,
Pilosella echioides

õied oranžkollased, õisik väike, liitõisik sarikjas
taimel näärmekarvad puuduvad
varrelehti rohkem kui viis, enamasti 7-12
taim 3-5 mm pikkuste tugevate lihtkarvadega

kodarikulehed kuivavad õitsemisajaks
Eestis vanadel andmetel, leitud Värska
ümbrusest ning Petserimaalt
peetakse ürgseimaks karutubakaks

Kõrge karutubakas,
Pilosella praealta

Emakasuudmed kollased, üldkatis väheste
liht-, näärme- ja tähtkarvadega, 5,5-7 mm
pikk

Vars tähtkarvane vaid ülaosas, alaosas üksikute
lihtkarvadega, konsistentsilt tihke

Lehed paljad, vaid pearool ja leheservas
lihtkarvu

Eestis puhtal kujul harva

pehmekarvane karutubakas, *Pilosella vaillantii*

Emakasuudmed kollased
üldkatis peamiselt näärmetega,
mida eriti rohkesti katise tipul
üldkatis selge ääriseta,
liitõisik sarikjas

kogu taim kuni 1 mm pikkuste
lihtkarvadega, varrekarvad
üleni heledad

lehed mõlemalt pinnalt
tähtkarvased

taimed alati võsunditeta

Eestis peamiselt lääneosas

Pehmekarvase karutubaka, *Pilosella vaillantii*, üldkatise lehed eriti tipul näärmetega

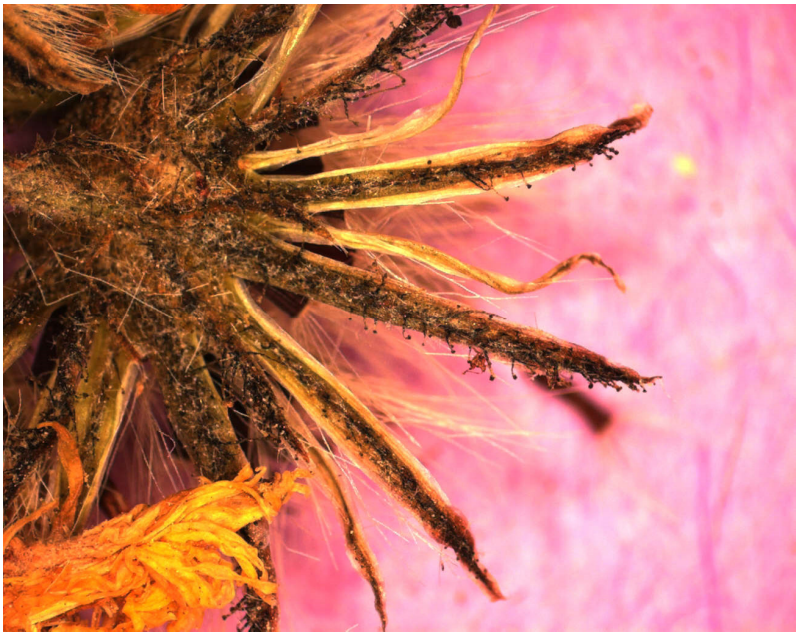

äänisjärve karutubakas,
Pilosella onegensis

emakasuudmed tumedad
üldkatis tume, karvane

taime ülaosa tugevalt liht- ja näärme-karvane, alaosa tugevalt lihtkarvane, karvad allapoole suunatud

lehed üleni lihtkarvased, karvad kuni 1 mm pikkused

vars pehme (õõnes, kergesti lömastatav)

Eestis haruldane, peamiselt kaguosas

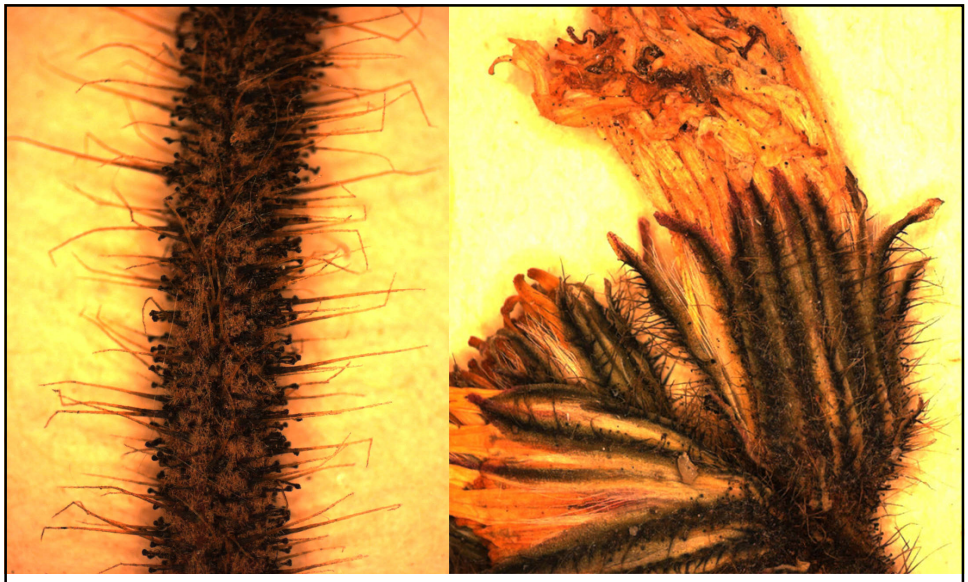

äänisjärve karutubaka, *Pilosella onegensis*, varre ülaosa ja õisikud

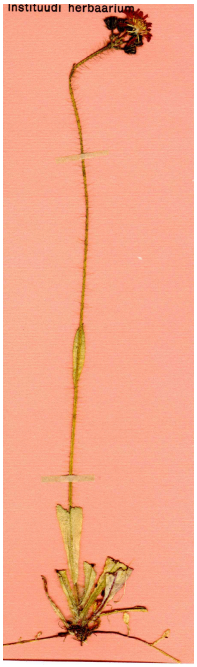

punane karutubakas,
Pilosella aurantiaca

ainukese karutubakana õied punased
(keskmised putkõied võivad olla heledamad)

kogu taim pikkade lihtkarvadega, hästi arenenud võsunditega

Eestis kultuurist metsistuv, ilmselt võib naturaliseeruda. Metsistunult leitud Tartust, Tallinnast, Puhtust, Saaremaalt, Hiiumaalt Hirmuste külast jne. Kultiveeritakse tänapäeval harva

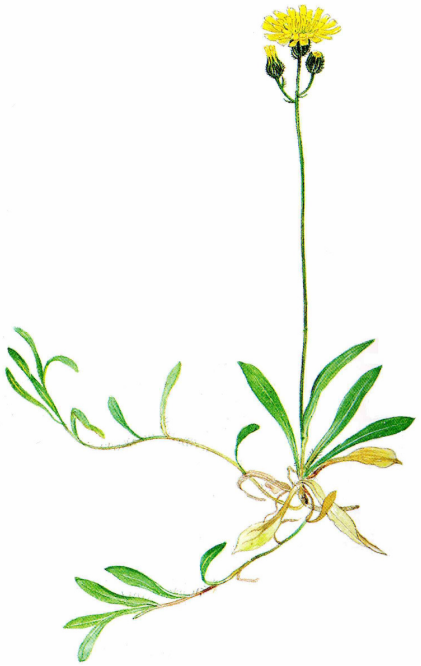

kõrv-karutubakas,
Pilosella lactucella

üldkatis tume, lihtkarvadeta, emakasuue alati kollane

vars aluseni hõredate tumedate näärmekarvadega

lehed paljad, sinakasrohelised

võsunditega, mille lehed on kõige suuremad võsundi tipul

Eestis harva, levik ilmselt vähenenud viimastel kümnenditel

Kõrv-karutubaka, *Pilosella lactucella*, üldkatis vaid näärmetega

harilik karutubakas, *Pilosella officinarum* (= *H. pilosella*)

üks õisik, harva mitu õisikut võsundite tipul (kui peavarval mitu õisikut, siis hübriidne)

lehed alt tihedalt viltjad, harvem varjus kasvanud lopsakatel taimedel mõõdukalt tähtkarvased

moodustab kloone, morfoloogiliselt varieeruv

Hariliku karutubaka, *Pilosella officinarum*, lehe alapind (täht- ja lihtkarvad)

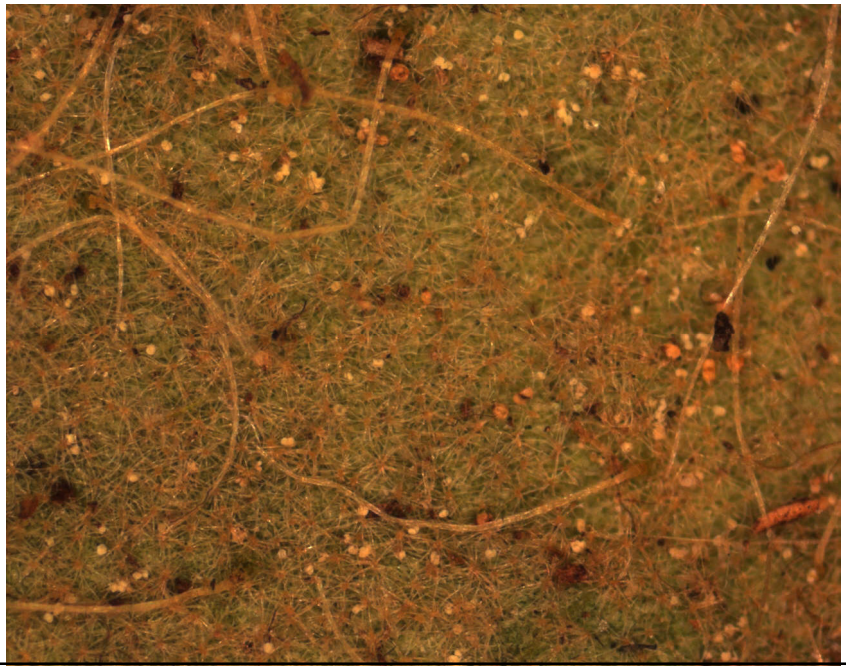

Hübriidid *P. praealta*'ga, mis haabituselt meenutavad *praealta*'t

P. x *densiflora*, pääsküla karutubakas
= *P. praealta* x *P. vaillantii*
Lehed pealt üksikute tähtkarvadega, väheste ühevärviliste kuni 2 mm pikkuste pehmete lihtkarvadega.
Emakasuue kollane. Eestis harva

P. x *lobarzewskii*, Lobarzewski karutubakas
= *P. lactucella* x *P. onegensis* x *P. praealta*
Lehed pealt tähtkarvadeta, väheste lihtkarvadega. Emakasuue määrdunud. Õisik kuni 7 mm pikk. Vars aluseni tumedate näärmekarvadega. Eestis haruldane

P. x *brachiata*, käsijas karutubakas
= *P. officinarum* x *P. praealta*
Õisik harkjas ja lehed alt tihedalt tähtkarvased. Eestist leitud seni üks kord Tallinnast

kesa-karutubakas, *Pilosella* x *polymastix* = *P. onegensis* x *P. praealta*

polymastix
emakasuue tume
varre ülaosa
tugevate, alaosas
tumedate
lihtkarvadega

varre alaosas pikad
ja tihedad lihtkarvad

taimed lopsakad,
sageli lisavartega

praealta x *polymastix* *onegensis*

praealta x *polymastix* *onegensis*

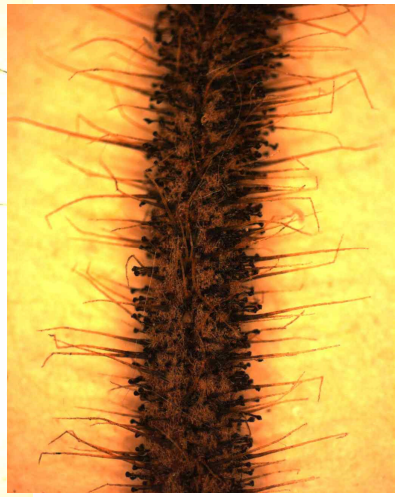

varre ülaosa (õisikust allpool)

Hübriidid *P. vaillantii*'ga, väliselt tema sarnased

P. x *cymosa*, kännas-karutubakas
= *P. onegensis* x *P. praealta* x *P. vaillantii*

Varre keskmine ja alumine osa näärmekarvadeta õisikud sarikjas liitõisikus, 6,5-7,5 mm pikkused lihtkarvad varrel värvunud alusega

Eestis lääneosas paiguti, eelistab ilmselt karbonaatset pinnast. Mujal haruldane

P. x *glomerata*, kerajas karutubakas
= *P. onegensis* x *P. vaillantii*
Erinevalt *vaillantii*'st emakasuudmed määrdunud, varre lihtkarvad värvunud alusega, õisiku kandelehed selge karvadeta äärisega
Eestis harva lääneosas

Üksikute leidudena on tuvastatud ka järgmisi hübriide:
P. x *macranthela*, suureõisikune karutubakas
= *P. officinarum* x *P. onegensis* x *P. vaillantii*

P. x *dubia*, kahtlik karutubakas
= *P. lactucella* x *P. onegensis* x *P. vaillantii*

P. x *polioderma*, balti karutubakas
= *P. lactucella* x *P. officinarum* x *P. onegensis* x *P. vaillantii*

P. x *kalksburgensis*, kalju-karutubakas
= *P. officinarum* x *P. vaillantii* - Vilsandil umbes 110 aastat tagasi

Hübriidid *P. onegensis*'ega

P. x *progenita*, karvaseõiene karutubakas
= *P. lactucella* x *P. officinarum* x *P. onegensis*

harkjas liitõisik mõne suure õisikuga, lehed pealt paljad

P. x *flagellaris*, võsund-karutubakas
= *P. onegensis* x *P. officinarum*

sarnane takson, kuid meenutab rohkem *P. officinarum*'it, lehed pealt karvased, nagu ka kogu taim.

Mõlemad on levinud harva, vaid vanemliikide läheduses

aas-karutubakas, *Pilosella* x *caespitosa* (= *P. lactucella* x *P. onegensis*)

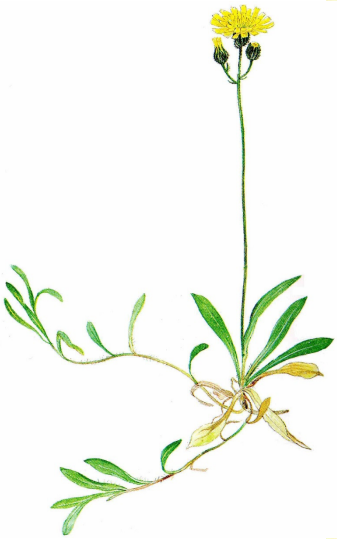

lactucella

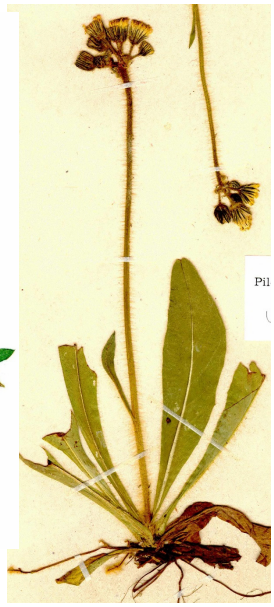

x *caespitosa*

onegensis

Hübriidid *P. echioides*'ega

P. x *bifurca*, harkjas karutubakas
= *P. echioides* x *P. officinarum*

tugevad jäigad lihtkarvad ja palju varrelehti nagu *echioides*'el,

harkjas õisik ja suured korvõisikud, mis meenutavad *officinarum*'it

Kagu-Eestis, haruldane

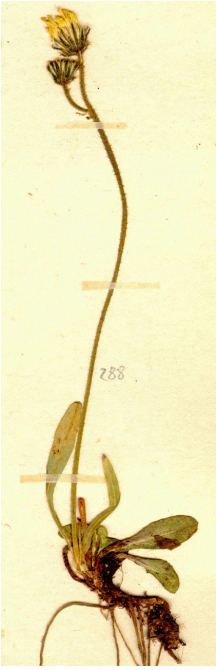

P. x *schultesii*, tõmmu karutubakas
= *P. lactucella* x *P. officinarum*

Sageli ühe korvõisikuga, sel juhul üldkatis kuni 7 mm pikkune ning lehed alt hõredalt tähtkarvased. Eestis haruldane

P. x *blyttiana*, oranž karutubakas
= *P. aurantiaca* x *P. lactucella*

Ääris-keelõied punased, keskmised kollased
Leitud Tallinna lähedalt Rannamõisast 1930-1960ndate aastateni (hiljem pole otsitud)

sarik-hunditubakas, *H. umbellatum*, kare hunditubakas, *H. silvestre*

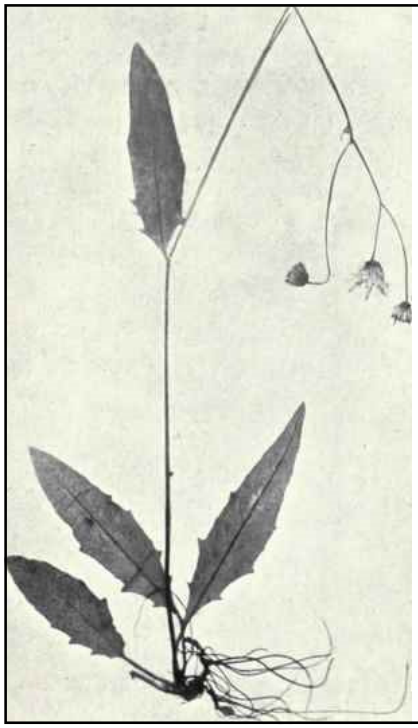

liht-hunditubakas, *H. vulgatum*
paremal "pargi-hunditubakas"

kaheaastane koeratubakas
Crepis biennis
emakasuue kollane
Ex Herbario Instituti Zoologici et Botanici (TAA)
Plantae Estonicae
Asteraceae
Crepis biennis L.
Saaremaa: Kuressaare vald; Hakjala asulast sürjanikult
nurt 16-14
13. VIII 1999
Leg. Elle Meier
No. 4146
Det. Toomas Kukk
Herbarium Universitatis
Tartuensis (TU)
liiv-koeratubakas
Crepis tectorum
emakasuue rohekas
Plantae Estonicae
Suguk.: Compositae
Taime nimi: Crepis tectorum L.
Leiuk.:
Kasvu:
9. VI 1965
No: TU 155 203
det.

kaheaastane koeratubakas, *Crepis biennis*

liiv-koeratubaka alamliik, *Crepis tectorum* ssp. *pumila*

pehme koeratubakas, *Crepis mollis*

soo-koeratubakas, *Crepis paludosa*

soo- ja pehme koeratubaka (*Crepis paludosa, C. mollis*) lehed

kare mõrkjas,
Picris hieracioides

varrel ja lehtedel
ankurja tipuga karvad

jänesesalat, *Mycelis muralis*
linnukapsas, *Lapsana communis*

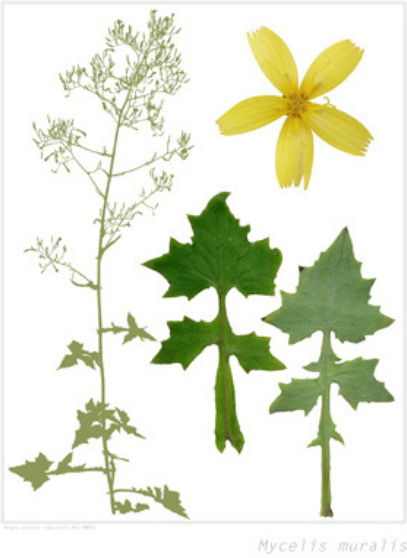

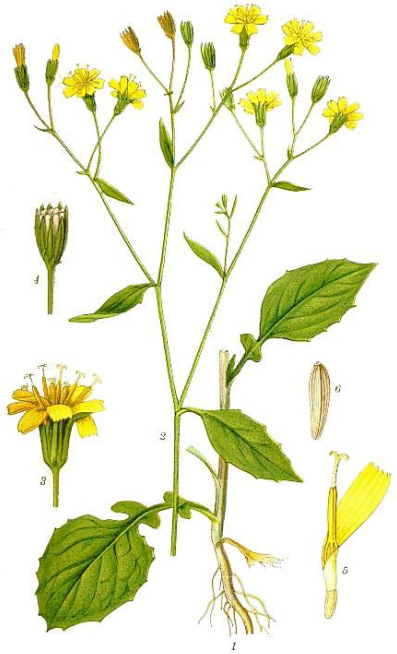

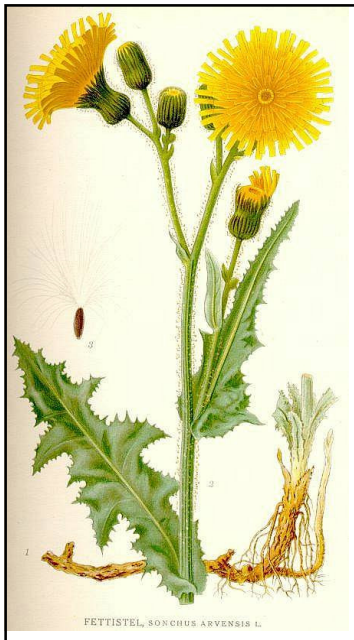

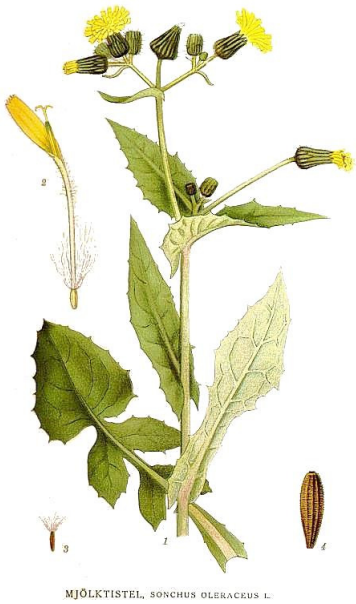

põld-piimohakas, *Sonchus arvensis,* kare piimohakas, *Sonchus asper,*
harilik piimohakas, *Sonchus oleraceus*

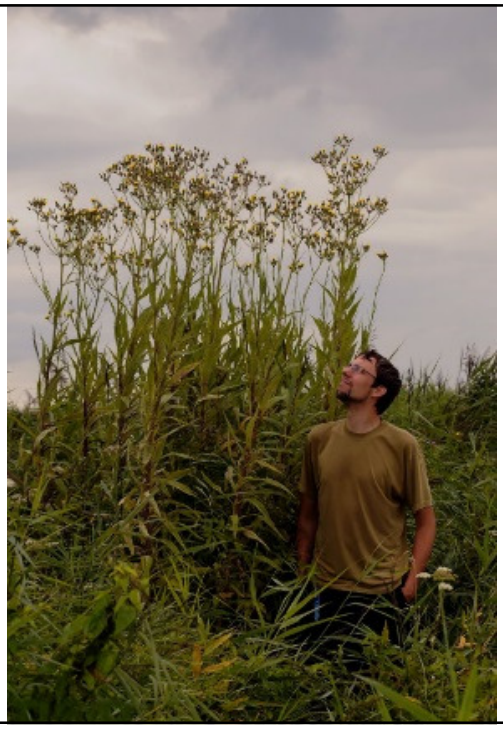

soo-piimohakas,
Sonchus palustris

Eestist leidmata, vanade kirjandusallikate järgi (Fischer 1784) Narva jõe kandist

lähim leiukoht Novgorodi oblastis, Rootsis, Norras jne

taim tugeva kasvuga, vars tihedalt lehistunud, õisikud ohtrate näärmekarvadega, õisikud väiksema läbimõõduga kui põld-piimohakal, seemnised heledad

noollehine salat
Lactuca serriola

Lehtede alaküljel pearool tugevate harjaste rida

invasiivne

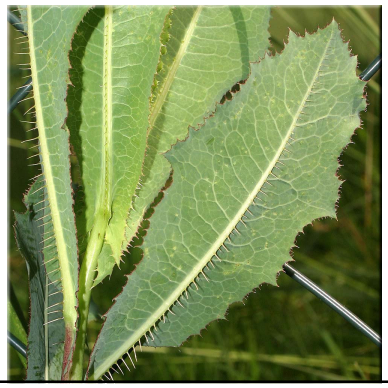

harilik piimjuur, *Tragopogon pratensis*
Tragopogon orientalis (Eestist leidmata)

madal mustjuur
Scorzonera humilis

huvipakkuvad leiud lubjavaestel aladel, samuti väga suured isendid (Tartumaal Vasula järve lähedal kloon varte kõrgusega 1,5 m)

siberi piimikas, *Lactuca sibirica*,
tatari piimikas, *Lactuca tatarica*

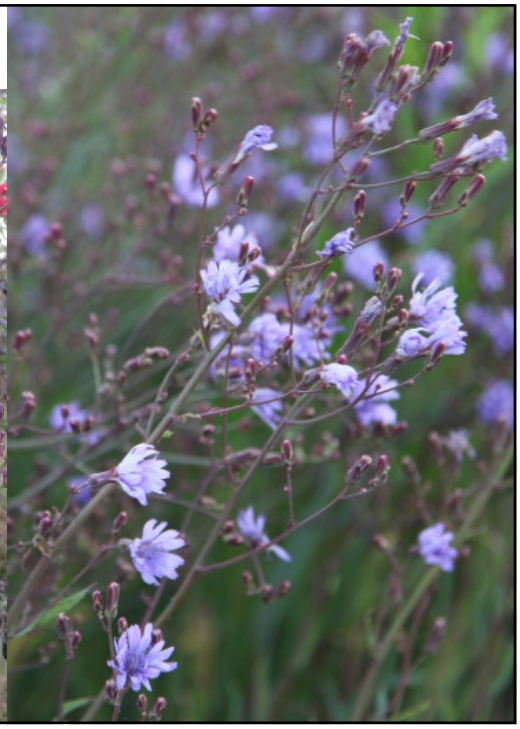

harilik sigur, *Cichorium intybus*

putkõieliste alamsugukond

karvane võõrkakar, *Galinsoga ciliata*

paljas võõrkakar, *Galinsoga parviflora*

jaani-õnnehein, *Erigeron acris*
Huvipakkuvad taimed on peaaegu palja varrega

kanada pujukakar (õnnehein), *Conyza canadensis*

üheaastane õnnehein
Erigeron annuus

[põhja-õnnekakar
Phalacroloma septentrionale]

metsistuv ilutaim ja tulnukas, leiukohad vajavad registreerimist ja herbaarset tõestust

harilik ristirohi, *Senecio vulgaris*

mets-ristirohi, *Senecio sylvaticus*

kevad-ristirohi, *Senecio vernalis*

pihkane ristirohi, *Senecio viscosus*

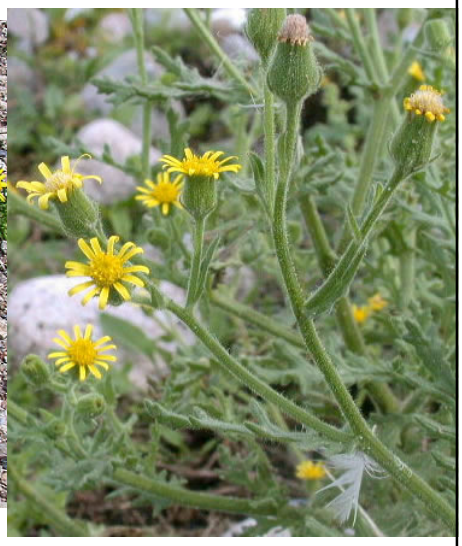

voolme-ristirohi, *Senecio jacobaea*

putkõite seemnised karvased,
keelõite seemnised paljad
Eestis tavaline

sarnased liigid:

Senecio erucifolius
Eestis tõendamata, võiks siin leiduda
kõik seemnised karvased

vesi-ristirohi, *Senecio aquatilis*
Eestis väga haruldane
kõik seemnised paljad

muda-ristirohi, *Senecio congestus*

lood-ristirohi, *Senecio integrifolius*

soo-ristirohi, *Senecio paludosus*

jõgi-ristirohi, *Senecio fluviatilis*

pajuvaak, *Inula salicina*
inglise vaak, *Inula britannica*
konks-vaiguvaak, *Grindelia squarrosa*

harilik kobarpea,
Ligularia sibirica

LK1

harilik kuldvits, *Solidago virgaurea*

kanada kuldvits, *Solidago canadensis*

harilik soolikarohi, *Tanacetum vulgare*

kiirjas ruse,
Bidens radiata

kolmisruse,
Bidens tripatita

villtakjas, *Arctium tomentosum.* Liitõisik kännasjas, üldkatis võrkvillane

suur takjas, *Arctium lappa.* Liitõisik kännasjas, üldkatis peaaegu võrkvillata. Rannikul

väike takjas, *Arctium minus.* Liitõisik pöörisjas, seemnised ja õisik suht lühikesed

salutakjas, *Arctium nemorosum.* Liitõisik pöörisjas, oksad sageli vitsjalt paindunud, õisik ja seemnis suht suur. Haruldane, LK2

rand-kesalill, *Tripleurospermum maritimum* (*Matricaria maritima*)

soo-kassiurb, *Gnaphalium uliginosum*

meripuju, *Artemisia maritima.* Lääne-Saaremaal, LK2

pujulehine ambroosia
Ambrosia artemisiifolia

üheaastane, teadaolevalt
seemned meil ei valmi